א) למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב דכתיב [1]ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים כמה קשיש ישמעאל מיצחק ארביסר שנין דכתיב [2]ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם וכתיב [3]ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו וכתיב [4]ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם בר כמה הוה ישמעאל כדאתיליד יעקב בר שבעים וארבעה כמה פיישן משניה שתין ותלת ותניא היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאביו בן ששים ושלש שנה ובו בפרק מת ישמעאל דכתיב [5]וירא עשו כי ברך וגו׳ וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות ממשמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות מלמד שקידשה ישמעאל ומת והשיאה נביות אחיה שתין ותלת וארביסר עד דמתיליד יוסף הא שבעין ושבעה וכתיב [6]ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה הא מאה ושבע שב דשבעא ותרתי דכפנא הא מאה ושיתסר וכתיב [7]ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מאה ושיתסר הוין אלא ש״מ ארבע עשרה שנין דהוה בבית עבר לא חשיב להו דתניא (א) היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה עבר מת לאחר שירד יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים (ב) יצא משם ובא לו לארם נהרים נמצא כשעמד על הבאר בן שבעים ושבע שנה ומנלן דלא מיענש דתניא נמצא יוסף שפירש מאביו עשרים ושתים שנה כשם שפירש יעקב אבינו מאביו דיעקב תלתין ושיתא הוין אלא (ג) ארביסר דהוה בבית עבר לא חשיב להו סוף סוף דבית לבן עשרין שנין הוין אלא משום דאשתהי באורחא תרתין שנין דתניא יצא מארם נהרים ובא לו לסכות ועשה שם שמונה עשר חודש שנאמר [8]ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות ובבית אל עשה ששה חדשים והקריב זבחים:

הדרן עלך מגילה נקראת

הקורא [א]את המגילה למפרע לא יצא [ב]קראה על פה [ג]קראה ב) תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז [ד]והלועז ששמע אשורית יצא [ה]קראה סירוגין [ו]ומתנמנם יצא [ז]היה כותבה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא [ח]היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום על הנייר ועל הדפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית ג) על הספר ובדיו: **גמ׳** מה״מ אמר רבא דאמר קרא [9]ככתבם וכזמנם מה זמנם למפרע לא אף כתבם למפרע לא מידי קריאה כתיבה הכא עשייה כתיבה דכתיב [9]להיות עושים את שני הימים אלא מהכא דכתיב [10]והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייה מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא תנא ז) [ט]וכן בהלל [י]וכן בקריאת שמע ובתפלה הלל מנלן רבה אמר דכתיב [11]ממזרח שמש עד מבואו רב יוסף אמר [12]זה היום עשה ה׳ רב אויא אמר [13]יהי שם ה׳ מבורך ורב נחמן בר יצחק ואיתימא ר׳ אחא בר יעקב אמר מהכא מעתה ועד עולם ק״ש דתניא ה) ק״ש ככתבה דברי רבי וחכ״א [כ]בכל לשון מ״ט דרבי אמר קרא והיו

למה נמנו שנותיו של ישמעאל. מה לנו למנות שנות הרשעים: **להתייחס בהן שנותיו של יעקב.** על ידי מנין שנות ישמעאל אנו למדין [באיזה פרק משנות יעקב עברו עליו כל הקורות והמוצאות אותו. מהן אנו למדין] ששימש בבית עבר י״ד שנה. כיצד אברהם בן פ״ו שנה כשנולד ישמעאל וכשנולד יצחק היה בן מאה שנה הרי היו לישמעאל י״ד שנה ויצחק קדם ליעקב ששים שנה הרי לישמעאל ע״ד כמה פיישן משנותיו של ישמעאל ס״ג נמצא שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן ס״ג שנה: **ותניא היה יעקב כו׳.** ותניא נמי הכי שהיה יעקב כשנתברך מאביו בן ס״ג ובו בפרק מת ישמעאל שנאמר וילך עשו אל ישמעאל וגו׳: **מלמד שקידשה ישמעאל.** אביה ומת והשיאה נביות אחיה: **וארבע עשרה שנה.** היה יעקב בבית לבן עד דאתיליד יוסף דכתיב עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך וגו׳ (בראשית לא) וכשנולד יוסף שלמו שני עבודות הבנות שנאמר ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו׳ (שם ל) ומשם והלאה עבד אותו בשכר הצאן הרי בן ע״ז היה יעקב כשנולד יוסף וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה נמצא יעקב בן מאה ושבע [שנים כשהיה יוסף בן שלשים שנה]. ונשתהה יעקב לישב בארץ כנען שלא ירד למצרים: **שבעה דשבעא ותרין דכפנא.** דכתיב כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ וגו׳ (בראשית מה) הרי בן קי״ו היה יעקב כשירד למצרים וקרא כתיב שלשים ומאת שנה. נמצא משנסע מבית אביו עד שבא לבית לבן ארבע עשר ואותן השנים היה בבית עבר. ולא חשיב להו לא גרסינן הכא עד לקמן: **עבר מת לאחר ירידתו של יעקב לארם נהרים.** ובא לבית לבן ועמד שם שתי שנים לא וחשוב שנותיו של עבר ונמצא שמת כשהיה יעקב בן שבעים ותשע שנה והיינו שתי שנים משבא לבית לבן כשתחשוב י״ד שנה ששימש בבית עבר: **יצא.** יעקב מבית עבר שתי שנים לפני מיתתו של עבר: **נמצא כשעמד כו׳:** הכי גרסינן **מנלן דלא איענש עלייהו דתניא נמצא יוסף כשפירש מאביו שלא ראהו עשרים ושתים שנה כדרך שפירש יעקב מבית אביו.** שלא כיבדו נתאבל על יוסף כ״ב שנה. כיצד יוסף בן שבע עשרה שנה היה כשפירש מאביו וכשמלך על מצרים היה בן שלשים שנה שנאמר ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה(ו) הרי י״ג ושבעה דשבעא ותרין דכפנא הרי עשרים ושתים שנה שנתכסה יוסף מאביו ויעקב עמד עשרים שנה בבית לבן וי״ד שנה בבית עבר: **אלא שמע מינה.** י״ד דבית עבר לא חשיב להו דלא איענש עלייהו: **אי הכי בצירא להו.** ואין כאן אלא עשרים דבית לבן: **אישתהי ב׳ שנים באורחא.** דכשיצא מארם נהרים לבא ליצחק אביו ויבן לו בית לימות החורף עשה סוכות ב׳ פעמים שני ימות הקיץ הרי י״ח ובבית אל עשה ששה חדשים כשיצא משכם שנאמר קום עלה בית אל וגו׳ (בראשית לה):

הדרן עלך מגילה נקראת

הקורא. ללועזות. כל שאינו לשון הקודש נקרא לעז. ולקמן(ז) פריך והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא: **סירוגין.** בגמרא(ח) מפרש קורא מעט ופוסק ט) (ושוהה) וחוזר ופוסק: **היה כותבה או דורשה.** ומתוך כך קוראה אם כוון לבו יצא: **דיפתרא ונייר.** מפרש בגמ׳(י): **על הספר.** קלף: **גמ׳ מנהני מילי.** דלמפרע לא יצא: **מה זמנם למפרע לא.** דאי אפשר שיהא ט״ו קודם לי״ד: **ממזרח שמש עד מבואו.** כשם ששקיעת וזריחת החמה לא יהפכו כך מהולל שם ה׳ ולא למפרע: **זה היום.** כסדר היום שאינו משתנה בשעותיו להיפך כך למפרע לא: **יהי שם ה׳ מבורך.** כהוייתו יהא הלול השם וברכתו כסדרו: **ככתבה.** בלשון הקודש ולא בלשון אחר: **והיו**

הקורא את המגילה. י) רבנן אמרי אמר קרא שמע נראה דהלכה כחכמים חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דקאמר ורבנן סברי כמאן דאמר הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ובפרק שני דברכות (דף טו:) מסקינן כתנא קמא דרבי יוסי דאמר כן התם: כל

עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פ״ב מהלכות מגלה הלכה א סמג עשין מד״ס ד טוש״ע א״ח סימן תרל סעיף ו:

ב ב מיי׳ שם הלכה ג טוש״ע שם סעיף ג וסעיף ז:

ג ג מיי׳ שם הלכה ד טוש״ע שם סעיף ט:

ד ד מיי׳ שם הלכה ג טוש״ע שם סעיף ח:

ה ה מיי׳ שם הלכה א טוש״ע שם סעיף ה:

ו ו מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעיף יב:

ז ז מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יג:

ח ח מיי׳ שם הלכה ט טור וש״ע א״ח סימן תרלא סעיף א ב וע״ש:

ט ט מיי׳ פ״ג מהלכות חנוכה הלכה ט סמג עשין ה טוש״ע א״ח סי׳ תכב סעיף ו:

י י מיי׳ פ״ב מהלכות ק״ש הלכה יא סמג עשין יח טוש״ע א״ח סימן סב סעיף א:

יא כ מיי׳ שם הלכה י וסמג שם טוש״ע א״ח סימן סב סעיף ב:

מסורת הש״ס

א) [יבמות סד.], **ב)** [עיין ברש״י לקמן יח. ד״ה קראה], **ג)** [עיין תוספות לקמן יט. ד״ה על], **ד)** [תוספת׳ פ״ב], **ה)** ברכות יג. סוטה לב:, **ו)** [בראשית מא], **ז)** [דף יח.], **ח)** [לקמן יח.], **ט)** [צ״ל וקורא מעט], **י)** [לקמן יט.], **כ)** שייך לע״ב,

◆

תורה אור השלם

1. וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מְאַת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים וַיִּגְוַע וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו: בראשית כה יז
2. וְאַבְרָם בֶּן שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת הָגָר אֶת יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם: בראשית טז טז
3. וְאַבְרָהָם בֶּן מְאַת שָׁנָה בְּהִוָּלֶד לוֹ אֵת יִצְחָק בְּנוֹ: בראשית כא ה
4. וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: בראשית כה כו
5. וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי בֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פַּדֶּנָה אֲרָם לָקַחַת לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיְצַו עָלָיו לֵאמֹר לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה: בראשית כח ו ט
6. וְיוֹסֵף בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעָמְדוֹ לִפְנֵי פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם: בראשית מא מו
7. וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה מְעַט וְרָעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלֹא הִשִּׂיגוּ אֶת יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם: בראשית מז ח-ט
8. וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת: בראשית לג יז
9. קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כז
10. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: אסתר ט כח
11. מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ: תהלים קיג ג
12. זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ: תהלים קיח כד
13. יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: תהלים קיג ב

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ותניא היה יעקב אבינו בבית עבר מוטמן ומשמש ארבע עשרה שנה לאחר שירד כצ״ל ותבת עבר מת נמחק: **(ב)** שם שתי שנים מת עבר יצא משם ובא לו לארם וכו׳ בן ע״ה שנה היה ומנלן דלא איענש יעקב אבינו עליה דתניא: **(ג)** שם אלא שמע מינה ארביסר:

◆

מוסף רש״י

קראה על פה קראה תרגום בכל לשון. זו ואין צריך לומר זו קתני (לקמן יח.).

◆

רבינו חננאל

לא נימנו שנותיו של ישמעאל אלא כדי לייחס שנותיו של יעקב אבינו. מצינו שהיה ישמעאל גדול מיצחק י״ד שנה, ויצחק גדול מיעקב ס׳ שנה, נמצא ישמעאל גדול מיעקב ע״ד שנה. ובו בפרק שנתברך יעקב אבינו מת ישמעאל וכל שנותיו היו קל״ז הסר מהם ע״ד שנה נשארו ס״ג שנה, נמצא בעת שיצא לארם נהרים בן ס״ג שנה. וי״ד בבית עבר וכ׳ שנה בבית לבן שנא׳ זה לי עשרים שנה בביתך וגו׳, הרי צ״ז שנה, והיה יוסף בעת צאת יעקב מאצל לבן בן [שש] שנים כי אחר י״ד שנה נולד, ונשתהה שנתים בדרך, נמצא יעקב כשבא אצל יצחק אביו בן צ״ט שנה. נתכסה יעקב מיצחק אביו ל״ו שנה. כשנגנב [יוסף] היה בן י״ז שנה וי״ג שנה עשה בבית אדוניו ובבית הסוהר, שבע [שובע] ושנתיים הרעב, הרי י״ג שנה וז׳ שנה ושתי שנים הרי כ״ב. נתכסה יוסף מיעקב אביו כשיעור השנים שנתכסה יעקב מיצחק אביו, זולתי י״ד שנים שהיה יעקב למד תורה בבית עבר, ולא נענש עליהן. וכל זה החשבון מפורש מן הפסוקים הנזכרים בגמרא של זו השמועה. היה יוסף בשעה שהגיע אל יצחק אבי אביו בן ח׳ שנים ויעקב היה בן צ״ט שנתאחרו שנתים בדרך, נמצא יעקב בעת שנגנב יוסף בן ק״ח שנה וכ״ב נתכסה ממנו, הרי שלשים ומאת שנה, כדכתיב שלשים ומאת שנה. הדרן עלך מגילה נקראת פרק שני: הקורא למפרע א) הקורא את המגילה למפרע לא יצא. מנא לן אמר רבא דא״ק [קרא] ככתבם וכזמנם, מה י״ד שהוא זמנם אם יעבור לא יתכן להחזירו ולקרותה ביום [י״]ד, שכבר עבר, כך קריאתה לא תהא למפרע. אע״ג דהאי קרא ככתבם וכזמנם בעשייה כתיב, אתקש זכירה לעשייה, שנא׳ והימים האלה נזכרים ונעשים. תנא וכן בהלל וכן בקריאת שמע וכן בתפלה, למפרע לא יצא. הלל, דכתיב ביה ממזרח שמש (ו)עד מבואו מהולל שם ה׳, כשם שאי אפשר לזרוח השמש מן המערב כך הלל למפרע לא. קרית שמע,

---

א) לפני רבינו חננאל היה פרק הקורא את המגילה עומד פרק שני ופרק הקורא את המגילה פרק שלישי ולמתנו הגהנו דברי רבינו לפי הסדר אשר לפנינו.